

משק מודל משפחתי לגידול בקר לבשר משק תורגמן – צוריאל

הררי יוסף - שה"מ גליל/גולן

יהודה יהודה - מו"פ צפון

ניר בס - מו"פ צפון

רקע:

מזה מספר שנים מתאסף ידע רב ממחקרים המבוצעים בחוות מחקר לבקר לבשר. מחקרים אלה קשורים בניצול נכון של שטחי מרעה ותכנון ממשק מתאים שבסופו של דבר משפר את רווחיות הענף. בשנים האחרונות חלה האטה בהתפתחות עדרי הבקר לבשר בישראל ואחת הסיבות לכך היא חוסר האפשרות לקבל נתונים שבאמצעותם ניתן יהיה לבצע ניתוחים לאבחון הבעיות הממשקיות. ברוב המשקים לא מתקיים רישום מפורט ומדויק של העדר והמזון המוגש, לכן לימוד הבעיות המשקיות והסקת מסקנות הינם מוגבלים. במשק מודל ניתן לבצע מעקב מסודר ומפורט אחר העדר וביצועיו והנתונים המתקבלים הם אמינים. בשטחי המרעה בתחום המועצה האזורית מעלה יוסף הכוללים כ- 50000 דונם המאופיינים כשטחי חורש (כ- 60% מצמחיית המרעה, הינם שטחי קידה שעירה, לעומת 40% צמחיית מרעה עשבוני) ישנם כ- 25 מגדלי בקר לבשר עם כ- 2400 פרות אם, (21 דונם לפרה). המאפיין גודל עדר ממוצע בהיקף של כ- 100 פרות, איכלוס מעבר לכושר נשיאה וצורך להאביס את העדר בתוספות מזון (ז"ע ושחת / קש לסוגיה).

מיעוט הנתונים הנאספים בעדרים אלה וניסיון לגבש ממשק התואם מגבלות המרעה בדומה לממשק בחט"ל הביאו להחלטה להגדיר משק מודל בו תתבצע המגמה הנ"ל.

משק תורגמן – משק משפחתי בהיקף של כ- 100 פרות אם עם מרעה בהיקף של כ- 3400 דונם נבחר לשמש כמשק מודל לגידול בקר במרעה שעיקרו חורש טבעי – ילמד הממשק הקיים, יאספו נתוני ייצור כשהמטרה לשפר אם יהיה צורך את הממשק (מרעה, הזנה, פוריות, וייצור) במטרה לשפר הרווחיות.

היעדים להשגה:

1. קבלת נתוני ממשק וייצור נוכחיים.
2. התאמת ממשק העדר (רעה, הזנה, פוריות) לשיפור נתוני ייצור ורווחיות.
3. הממשק שיגובש יהווה בסיס למשקים באותו אזור גיאוגרפי (מעלה יוסף).

תוצאות

כאמור במהלך שתי שנות המעקב (2002/2003 ו- 2003/2004) התנהל העדר לפי תוכנית עבודה שנכתבה יחד עם בעלי העדר בתחילת כל שנה. התוכנית כללה מועדים לפעילויות הבאות: הכנסה והוצאת פרים מהעדר בשני מועדים, שקילת פרות וקביעת מצב גופני (scoring) בתחילת כל שנה, גמילת וולדות, בדיקת הריון, ביצוע סלקציה לסילוק פרות לא יצרניות והאבסה במזון מוסף.

סיכום פעילות 2002/2003:

לאחר סיום העבודות בהקמת המכלאה: הכנת משטח בטון, העברת המשקל למכלאה ורכישת לוכד בקר, נאסף כל העדר ובוצעו הפעולות הבאות:
(1) רישום ושקילה של כל הפרות.
(2) בדיקת הריון לכל הפרות.

3) זיהוי סימון ורישום עגלים.

4) קביעת מצב גופני לכל הפרות.

בעדר ישנן 105 פרות אם ועוד 15 עגלות גידול וכן 4 פרים.

הפרות נרשמו, נבדקו להריון בחודש 11/2002.

נמצא שמשקל הפרות בממוצע נע בין 330 - 420 (ממוצע 360) ק"ג, כאשר משקל המבכירות בנות שנתיים וחצי הוא בין 285-340 ק"ג, עגלות בנות שנה במשקל של כ- 270 ק"ג. גיל ממוצע לעדר 7 שנים.

משטר הרבעות:

העדר הוחזק במשטר עם שני מועדי הרבעה. מועד ההרבעות העיקרי היה מה- 15 לאוקטובר עד ה- 15 לינואר. ומועד ההרבעות השני היה מה- 15 למרץ עד אמצע יולי.

הריון והמלטה:

תוצאות בדיקת הריון בחודש נובמבר 2002 הראו ש- 45 פרות בהריון בנוסף ל- 14 פרות מיניקות, ביוני 2003 בהסתמך על המלטות בפועל נמצא, ששיעור ההריון בין 6/2003-10/2002 הסתכם ב- 80 פרות מ- 105 פרות שנבדקו, (78%). בחודש יוני 2003 נמצא ששיעור הגמילה בפועל הוא 65 ראש (65%) כאשר 6 וולדות נטרפו, ו- 4 פרות מתו במהלך החורף. משקל גמילה כ- 120 ק"ג ממוצע.

קדחות:

בעדר אין כלל קדחות. בכל האזור אין בכלל קרציות ולכן לא מחסנים נגד קדחות ולא מרססים בכלל נגד קרציות.

הזנה:

העדר נמצא בשטחי המרעה בחודשים ינואר-אוקטובר בהתאם למצב המרעה של כל שנה ושנה. מאמצע אוגוסט עד היציאה למרעה בתחילת ינואר, אין כמעט מרעית בשטח ולכן כל ההאכלה מתבצעת "בבית" ומתבססת על זבל עופות שמוגש באופן חופשי באבוס, (3-2 ק"ג לפרה רפד פטימים יבש שנרכש מזה 10 שנים מאותו סוחר) בתוספת קש תירס או לחילופין קש עגבניות שמוגש במרוכז בשטח המכלאה. הפרים מקבלים תוספת בנפרד של 5 ק"ג תערובת ליום לפר במהלך כל עונת ההרבעה.

ריסוס קידה שעירה וסירה קוצנית באלבר-סופר

בחלקה המיועדת לריסוס (בין המזבלה למטעים), סומנה באמצע מאי, חלקת ניסוי ע"פ שטח של 50 דונם (X250 200 מטר). התוכנית היתה לריסוס את החלקה באלבר-סופר 2% (מרסס לכל ¼ דונם), ובסוף ספטמבר לדשן ב- 45 ק"ג סופר-פוספאט לדונם. הריסוס בוצע ב- 3 מועדים: 16/5/03, 19/5/03 ו- 21/5/03. הריסוס הראשון נתן תוצאות טובות ושני האחרים ההשפעה היתה מועטה. בתחילת אוקטובר דושנה החלקה בסופר-פוספט 40 ק"ג לדונם. סך הכל פוזרו שני טון לכל החלקה.

סיכום פעילות 2003/2004:

- 1) העדר כולל 101 פרות, 15 מבכירות ושני פרי שרולה. שלושה פרים אחרים נמכרו בסוף העונה הקודמת. ישנה תוכנית לרכוש עוד שני פרים לקראת העונה הקרובה.
- 2) הזנה - מאמצע חודש אוגוסט עיקר המנה התבססה על האכלה "בבית": זבל עופות רפד פטימים יבש שהוגש חופשי באבוס, וקש תירס או לחילופין קש עגבניות, שהוגש בגושים במרכז המכלאה.
- 3) חיסונים - ב- 11/6/03 חוסן כל העדר נגד פה וטלפיים. פרות ועגלות קבלו גם חיסון נגד בוטוליזם. עגלות חוסנו גם נגד ברצולוזיס זן 19.

(4) **חלקת מייגון** - בניית חלקת המייגון להמלטות בשטח המכלאה הושלמה. סה"כ אורך הגדר כ- 400 מטר – גדר בנין 8 מ"מ (120x10x20 ס"מ) על שטח כולל של כ- 5 דונם.

(5) **תוצאות בדיקת הריון (26/10/03) :**

(א) סה"כ **נבדקו** 88 פרות מתוכם היו 64 פרות הרות והיו עוד 14 פרות מיניקות. (ב) הפר שנבדק נתן זירמה מועטה ובאיכות בינונית. הפר השני נרכש לאחר בדיקת זירמה.
(ב) 17 פרות זקנות או עם בעיות פוריות סומנו למכירה.

(6) **טריפות** - בכל האזור ישנה פעילות מוגברת של תנים, ומסביב למכלאה רואים אותם לעיתים קרובות. השנה נעלמו 13 עגלים, רובם נטרפו על ידי תנים. בכדי להקטין את היקף הטריפות הובאו ב- 15/3/2004 5 גורים של כלבים מגזע פירנאים מעדר הבקר בכפר סאלד. נראה שהגורים נקלטו יפה, שני גורים הושארו עם הפרות בשטח המכלאה ושלושת האחרים היו בשטח עם העדר הגדול. הכלבים שוהים כל הזמן עם הפרות.

(7) **ביצועי הפרות** - בעדר 112 פרות (4 פרות מתו מאז אוקטובר 2003), בעדר היו 63 המלטות ועוד שתי פרות הפילו. 13 וולדות נעלמו ו/או נטרפו (טרפות תנים) על אף קיומה של חלקת המלטות ממוגנת בהיקף של כ 5 דונם. 20 עגלות הושארו לגידול, ויתר העגלים נמכרו במשקל ממוצע של 105 ק"ג.

לסכום - מאפיין העדר עד כה שיעור גמילה נמוך כ 65% הנובע משיעור הריון בינוני כ- 80%, ובעיקר מפחת וולדות (טרפות גנבות וחוסר פיקוח צמוד).